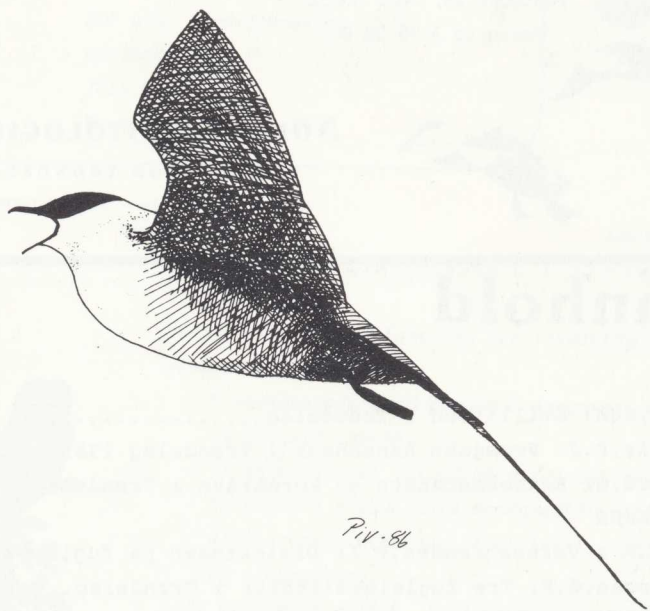

TRØNDESK NATUR

1986:13

nr.4

NATURTIDSSKRIFT FOR TRØNDELAGSFYLKENE

Ansvarlig for utgivelsen:

NORSK ORNITOLOGISK FORENING

AVD. NORD-TRØNDELAG

Postboks 28, 7035 Moholt

Postgiro 3 89 38 80

NORSK ORNITOLOGISK FORENING

AVD. SØR-TRØNDELAG

Postboks 139 — Postgiro 3103991

7001 Trondheim

Innhold

Sæther, S.A: Stillitsen i Trøndelag.....	92
Tømmerås, P.J: Prosjekt hønsehauk i Trøndelag 1985.....	97
Bangjord, G: Hekkebestanden av kornkråke i Trøndelag...101	
SMÅSTYKKER	
Aune, K.A & Værnesbranden, P.I: Dialektnavn på fugler...104	
Størkersen, Ø.R: Tre fuglelokaliteter i Trøndelag.....	106
FOTOHJØRNET.....	108
SISTE NYTT.....	109
FUGLELÆREREN.....	110

Tegninger dette nr.: Forside ved Per Inge Værnesbranden,
s. 103 Mette Skåle, s. 105 Trond Haugskott.

REDAKSJON:

Øystein R. Størkersen (tlf. 07/92 15 20) (red.)

Stein Johansen (kasserer)

Anne Marit Strøm

Sturla Graabræk

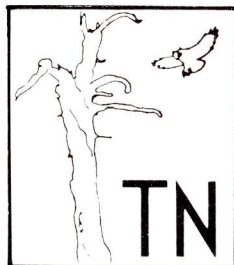
Kåre Sundal

Adresse: Postboks 1719, Rosenborg
7001 Trondheim

Postgiro: 3 60 19 52

Abonnementskostnader 1986: kr. 35.-

Trykk: Bjerum grafiske a/s.

Nr. 4 - 1986

Opplag 600

Glattnust musikk

Våre føtter som glir på svaberget
avdekker en 3000 år gammel helleristning
og to skurstriper fra siste istid,
bare 10000 år siden.

Under mosen synger bergartene,
kvartsens lyse fløytetoner,
basaltens mørke bass
og granittens glattnuste musikk.
Kloden står ikke på stedet hvil.
Vi er glemt nesten før vi er påtenkt.

Harald Sverdrup

Stillitsen i Trøndelag.

Stein Are Sæther

Stillitsen Carduelis carduelis er en av de lettest gjenkjennelige og mest karakteristiske av småfuglene i den norske faunaen. De mest iøynefallende detaljer i fjærdrakten er det røde ansiktet, og det brede gule vingebåndet. Foruten utseende er også artens lydytringer karakteristiske. Lokkelåten beskrives som "stikke-litt" eller "tsvitt-vitt-vitt". Derav kommer artens norske navn. I forplantningstiden er stillitsen knyttet til åpne løvskoger, hager, o.l. Ellers i året er fuglen gjerne å finne på åpne steder i lavlandet med forekomster av tistler, borrarer, o.l. Stillitsen er utbredt i en rekke underarter i vestlige og sentrale palearktis. Denne artikkelen summerer opp alle observasjoner fra Trøndelag fram til 31.6.1986.

UTBREDELSEN I NORGE

Haftorn (1971) oppgir at arten i Norge er utbredt som hekkefugl i lavlandet rundt Oslofjorden, dessuten finnes hekkefunn fra Rogaland. I dag har imidlertid stillitsen utvidet sitt hekkeområde, og hekker bl.a. på Lista og ved Mjøsa. Tyngdepunktet i utbredelsen ligger nå som før i Oslo/Akershus. Selv her foreligger få konkrete hekkefunn (Bergan 1981). Arten er nemlig meget vanskelig å påvise som rugefugl, da den fører et anonymt og tilbaketrukket liv i hekketiden. Første hekkefunn av arten i Norge stammer fra Oslo i 1911. Dette var også det eneste sikre reirfunn helt fram til 1949. Deretter har arten tydelig tiltatt i antall (Haftorn 1971).

Utenom forplantningstiden opptrer stillitsen også utenfor hekkeområdene, og forekommer som regelmessig men fåtallig streif-fugl opp til Trøndelag (meget sjelden Nordland). En del fugler forlater sannsynligvis landet vinterstid, ihvertfall trekker en del svenske fugler til kontinentet (Haftorn 1971, SOF 1978).

FOREKOMSTEN I TRØNDELAG

Gjennom forprop i TN, gjennomgang av de faunistiske rapportene fra Trøndelag og "Norges Fugler" (Haftorn 1971), samt kontakt med LRSK/Sør-Trøndelag har jeg klart å oppspore tilsammen 37* observasjoner av stillits i Trøndelag. 29 av disse stammer fra Sør-Trøndelag (Se appendix).

*= Tallet er avhengig av hva som defineres som én observasjon. Dessuten er 2 observasjoner utenom det tidsrom artikkelen dekker, kommet til. (Se appendix)

Arten er kjent for begge Trøndelagsfylkene fra forrige århundre (4 obs.). Imidlertid må vi helt fram til 1965 før arten igjen ble sett i Trøndelag! Deretter har arten regelmessig blitt påtruffet, så og si årlig etter 1973 (se fig.1). Av figur 2 ser en at de fleste stillits-observasjoner i Trøndelag stammer fra Trondheimsområdet. Trondheim kommune alene har i alt 48,6% av alle observasjonene i Trøndelag. Ellers ser en at av de resterende er få funn gjort utenfor det en kan kalles "lavlandet" rundt Trondheimsfjorden. Av rene innlandsfunn foreligger kun 3. Nesten alle funn av arten er gjort i tidsrommet oktober til mars (se fig. 3). 2 observasjoner faller utenom dette tidsrom: 8-9 ind. i Bymarka, Trondheim 1.9.1966 og 13 ind. på Tautra, Frosta vinteren 1973/74 til april /mai 1974. Stillitsen er blitt registrert i antall på opptil 13 ind. i Trøndelag. Snittet av antall ind. pr. observasjon i dette århundre er på ca. 3 ind.

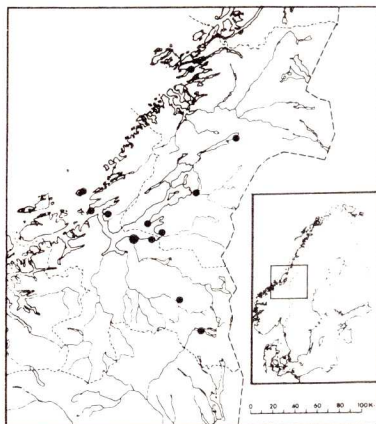
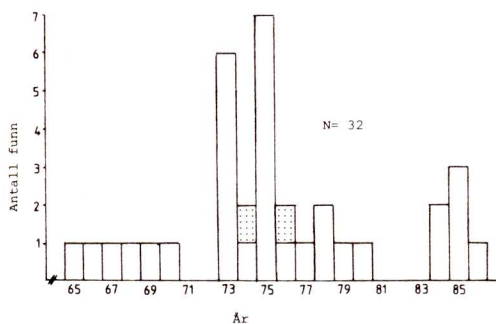

Fig. 1. Årlig antall observasjoner/funn av stillits i Trøndelag dette århundret. For observasjoner over et årsskifte er det påfølgende året skravert.

Fig. 2. Geografisk fordeling av stillits i Trøndelag. Stor sirkel representerer 18 obs., og mindre sirkel 1-3 obs.

DISKUSJON

Økningen av stillits-observasjoner i Trøndelag fra midten av 60-tallet kan ha en sammenheng med økningen av aktive fuglefolk i samme tidsrom.

Påfallende mange observasjoner stammer fra Trondheim kommune. Denne skjeve fordeling i materialet skyldes kanskje heller antallet på fugleinteresserte her i forhold til resten av landsdelen, enn den reelle geografiske opptreden av arten. Spesielt

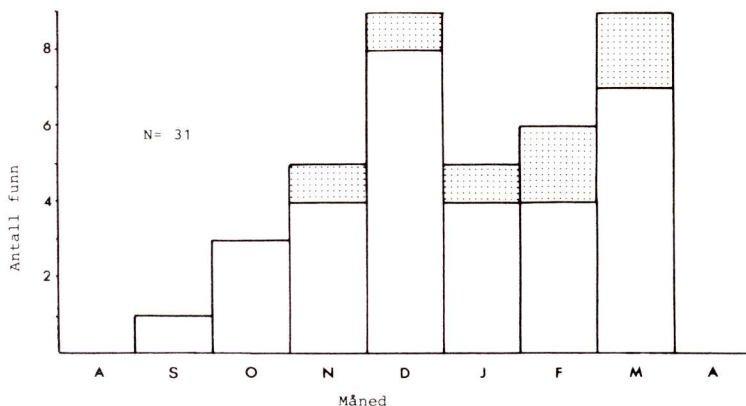

Fig. 3. Sesongmessig fordeling av antall observasjoner av stillits i Trøndelag dette århundret. For obs. gjennom et månedsskifte er den påfølgende måned skravert.

har Leangenbukta og Grilstadfjæra mange funn. At Trondheim kommune skulle ha bedre stillits-biotoper enn andre steder rundt Trondheimsfjorden betviles. Det finnes nok av passelige steder, det er fuglefolk som mangler! Ellers merker en seg som sagt innledningsvis (se fig. 2), at de fleste funn er fra lavlandet rundt Trondheimsfjorden. 3 innlandsobservasjoner foreligger: 1 ind. ved Aursunden, Røros 24.10.1965, en obs. fra Ålen (tid?), samt en opplysning om at arten er påtruffet i Snåsa i forrige århundre. Disse funnene kan være rene tilfeldigheter, men det er også mulig at de indikerer mer regelmessig opptreden i innlandet.

Materialet er for lite til å si noe om variasjonene i forekomsten i perioden 1965-1986. Tilfeldigheter vil her gjøre store utslag. Påfallende er likevel "toppen" på midten av 1970-tallet og "hullet" fra 1981 til 1984. Til sammenligning kan nevnes en oversikt på forekomsten av stillits i Kristiansund, Møre og Romsdal, hvor arten kun er påtruffet vintrene 1972/73, 1975/76 og 1979/80 (Hals 1980). Den sesongmessige opptreden i Trøndelag går fra primo september til ultimo april. Det betyr at arten ikke er påtruffet i hekketiden. Som tidligere nevnt er arten meget vanskelig å påvise som hekkefugl, selv i mer optimale områder. Det betyr at om arten skal kunne hekke i Trøndelag, er det svært liten sannsynlighet for å oppdage dette. Indisier på at dette skal ha forekommet foreligger ikke. Mange vil hevde at det er påfallende med de mange og forholdsvis regelmessige observas-

joner på samme lokalitet, som f.eks. Leangenbukta (se appendix og Størkersen 1984). Flere spør seg: Hvor kommer disse fuglene fra? Kan det dreie seg om lokale hekkefugler? Forsøk på å angi herkomsten til de fuglene som besøker Trøndelag skal jeg ikke forsøke, men heller prøve å kort forklare denne hyppigheten og tilsynelatende stedtrohet. Det er etter min mening bare naturlig at hyppig besøkte lokaliteter (som samtidig er gode stillitsbiotoper) har høyere frekvens av observasjoner enn andre mindre godt besøkte lokaliteter, eller godt besøkte men mere marginale stillitsbiotoper. M.a.o. tror jeg at stillitsen kanskje forekommer likeså regelmessig utenom hekkesesongen på andre passelige steder rundt Trondheimsfjorden (uten direkte å ha dekning for dette).

KONKLUSJON

I Trøndelag forekommer stillitsen nesten årlig i lavlandet rundt Trondheim. Spesielt fra ult. oktober til ult. mars.

TAKK

En stor takk går til G. Bangjord, S.F. Barstow, T. Gimnes og Ø.R. Størkersen som alle har bidratt med observasjoner. En ekstra stor takk til J. Sandvik for opplysninger fra LRSK/Sør-Trøndelag og for hjelp med selve artikkelen.

STEIN ARE SÆTHER, Naustanveien 10, 7560 Vikhamar.

Litteratur:

- Bergan, M. 1981. Faunistisk rapport fra Oslo og Akershus. Vår Fuglefauna 4:271-279.
- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget. Oslo.
- Hals, T. 1980. Stillits i Kristiansund. Rallus 10:82.
- Lorentsen, S-H & Bangjord, G. 1983. Ornitologiske registreringer i Grilstadfjæra, Trondheim. TN Supplement.
- Sandvik, J. 1980. Faunistisk rapport fra Sør-Trøndelag 1978-1979. Vår Fuglefauna 3:279-282.
- Størkersen, Ø.R. 1984. Ornitologisk rapport fra Leangenbukta, 1965-1982. TN Supplement.
- Sveriges Ornitologiska Förening. 1978. Sveriges Fåglar. Sthlm.
- Suul, J. 1976. Faunistisk rapport fra Trøndelag 1970-1974. Sterna 15:114-126.
- 1978. Faunistisk rapport fra Sør-Trøndelag 1975-1977. Vår Fuglefauna 1:196-200.
- Thingstad, P.G., Spjøtvoll, Ø & Vie, G.E. 1982. Fuglefaunaen i Nord-Trøndelag fra 1970 t.o.m. 1980. TN Supplement.

Sør-Trøndelag

1. Sett ved Trondheim vinteren 1861 (Haftorn 1971)
2. Sett ved Trondheim januar 1870 (Haftorn 1971)
3. Sett ved Austråt, Ørland januar 1870 (Haftorn 1971)
4. 1 ind. ved Aursunden, Røros 24.10.1965 (Haftorn 1971)
5. 8-9 ind. Bymarka, Trondheim 1.9.1966 (Haftorn 1971)
6. 2 ind. Leangenbukta, Trondheim 20.2.1967 (Haftorn 1971)
7. 1 ind. Leangenbukta, Trondheim 31.3.1968 (Haftorn 1971)
8. 1 ind. Fevåg, Rissa 25.10.1969 (Haftorn 1971)
9. 3 ind. Grilstadfjæra, Trondheim 18.3.1973 (Suul 1976)
10. 2 ind. Grilstadfjæra, Trondheim 27.10 og 10.11.1973 (Suul 1976)
11. 3 ind. Værebukta, Trondheim 10.11.1973 (GBA)
12. 8-10 ind. Bymarka, Trondheim ult. mars 1974 (Suul 1976)
13. 5(6) ind. Leangenbukta, Trondheim 21.2 og 1 ind. 19. og 22.2. 1975 (Suul 1978)
14. 5 ind. Grilstadfjæra, Trondheim 23.11.1975 (Suul 1978)
15. Min. 3 ind. nær Strømmen, Rissa 28.11.1975 (Suul 1978)
16. 1 ind. Storfosna, Ørland 18.12.1975 (Suul 1978)
17. 1-3 ind. Leangenbukta, Trondheim 13.12.1975 til 10.1.1976 (Suul 1978, Størkersen 1984)
18. 1 ind. Tarva, Bjugn 31.1.1976 (Suul 1978)
19. 2 ind. Grilstadfjæra, Trondheim 3.1.1978 (Sandvik 1980)
20. 3 ind. Grilstadfjæra, Trondheim 16.12.1978 (Sandvik 1980)
21. 3 ind. Leangenbukta, Trondheim 11.2. til 31.3.1979 (Sandvik 1980)
22. 2 ind. Lade, Trondheim 23.3.1980 (Magne Husby)
23. Observert i Ålen (begynnelsen av -80 åra?) (J.Ø.Hov medd. GBA)
24. 2 ind. Leangenbukta, Trondheim 13.1.1984 (TGI)
25. 2 ind. Vikhamarløkka, Malvik 14.1 til 31.1.1984 (SAS) og 2 ind. 19.3 (SFB)*
26. 1 ind. Leangenbukta, Trondheim 10-11.2.1985 (TGI)
27. 1 ind. Malvikbukta, Malvik 2.11 og 28.12.1985 (SFB)*
28. 4 ind. Vikhamarløkka, Malvik 28 og 30.12.1985 (SAS)
29. 1 ind. Leangenbukta, Trondheim 27.3 og 2(3) ind. 29.3.1986 (GBA)

Nord-Trøndelag

1. Haftorn (1971) oppgir at arten er påtruffet i snåsa på 1800-tallet.
2. 3 ind. Skatval, Stjørdal 30.3.1970 (Haftorn 1971)
3. 1 ind. Tautra, Frosta 4.3.1973 (Thinstad et. al. 1982)
4. 13 ind. Tautra, Frosta vinteren 1973/74 til april/mai 1974 (Thinstad et. al. 1982)
5. 1 ind. Stjørdal havn, Stjørdal 16.12.1973 (Thingstad et. al. 1982)
6. 6 ind. Vikanleiret, Stjørdal 14.12.1975 (Thingstad et. al. 1982)
7. 2 ind. Strand, Nærøy 26.12.1975 (Thingstad et. al. 1982)
8. 1 ind. Stiklestad, Verdal 9.12.1977 (Thingstad et. al. 1982)

GBA= Georg Bangjord SFB= Stephen F. Barstow SAS= Forf.
TGI= Terje Gimnes

*= De to obs. samme ind.??

Observasjoner høsten 1986:

Følgende obs. kom inn etter at artikkelen var skrevet:
2 ad. Leangenbukta 8.8.1986 (Atle H. Qvale).

2 ind. Grilstadfjæra 18.10.1986 (Øystein R. Størkersen).

Spesielt førstnevnte obs. er av stor interesse, da den er tidligste høstobservasjon noensinne i Trøndelag. Det er mulig at disse fuglene har tilbrakt sommeren her. Ihvertfall faller observasjonen helt utenfor det som hittil er kjent av sesongmessig opptreden (se fig. 3, appendix og Haftorn 1971).

Prosjekt hønsehauk i Trøndelag 1985.

Per J. Tømmeraas

"Prosjekt hønsehauk" er et samarbeidsprosjekt mellom NOF og Verdens Villmarksfond (VVF), og ble startet våren 1984. Prosjektet er landsomfattende og har som målsetting å fremskaffe data om hønsehaukens bestandsstørrelse, reirhabitat, reproduksjon og byttedyrvalg. Hønsehaukens toleranse overfor menneskelige aktiviteter blir også studert. VVF har finansiert undersøkelsene. Her har vi tatt med resultater fra undersøkelsene i Trøndelag.

GENERELT

Hekkesesongen 1985 var svært gunstig for en hel rekke predatorer da det var smågnagerår (inkludert lemen) over det meste av Trøndelag. Dette innebar masseopptreden av ugler og fjellvåk, og flere par myrhauk hekket i indre strøk av fylkene. Hønsehaukregistreringer har hovedsaklig foregått i to adskilte områder i Trondheimsregionen:

A. Deler av Leksvik kommune i Nord-Trøndelag.

B. Trondheimsområdet - Selbu i Sør-Trøndelag.

I tillegg er det samlet inn en del opplysninger fra folk utover i distriktene.

LEKSVIK-OMRÅDET

BIOTOP:

Det opprinnelige skogsbildet var preget av gammel granskog i kupert terreng, vekslende med myrområder og flere mindre sjøer og vassdrag. Alle hekkeplassene har ligget under 300-meterskoten.

I slutten av 60-årene begynte man med moderne skogsdrift (flatehogst) i kommunen. Flere hønsehaukpar ble etter dette meget ustabile, og gradvis ble flere lokaliteter stående tomme. Tre av de gamle reirbiotopene er i dag helt uthogd, og fire andre er delvis berørt. Bare en lokalitet har unngått skogsdrift i umiddelbar nærhet av reirene. Men tiltross for det forsvant paret i 1979, og hekking er ikke påvist senere.

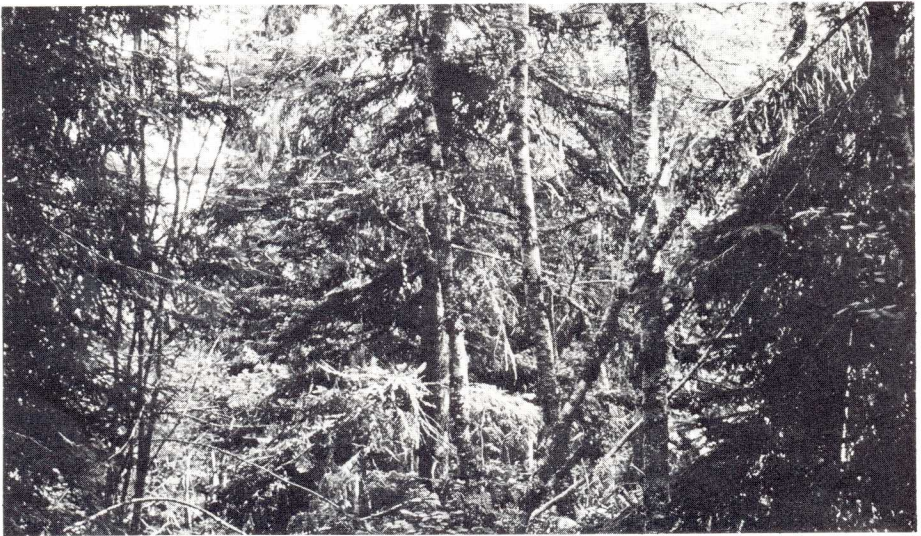
HEKKEBESTAND:

Fram til slutten av 1960-årene hadde Leksvik en meget god og produktiv hønsehaukbestand med minimum sju intakte hekkelokaliteter. Disse parene var det man kan kalle "villmarkshauker" som ikke livnærte seg av spesielt kulturavhengige arter som f.eks. byduer, kråker og fiskemåker. Minimumsavstand mellom parene (n=6) var

gjennomsnittlig 5,4 km (2,9 - 10,1). Til tross for at feltinnsatsen var større enn noen gang, ble det bare påvist to hekkende par i 1985. Det ene reiret var identisk med 1984-reiret og lå i ei gran. Den andre lokaliteten bli først påvist utpå høstparten, etter at ungene hadde forlatt området. Reiret lå i et grantre.

PRODUKSJON:

I det førstnevnte reiret vokste det opp to unger (hann og hunn) som ble ringmerket. Produksjonen i det andre ble ikke fastlagt, men på grunnlag av ekskrementer og byttedyrrester kan man anta et minimum på to unger.

Hønsehaukreir. Foto: Per J. Tømmerås.

TRONDHEIMS-OMRÅDET

BIOTOP:

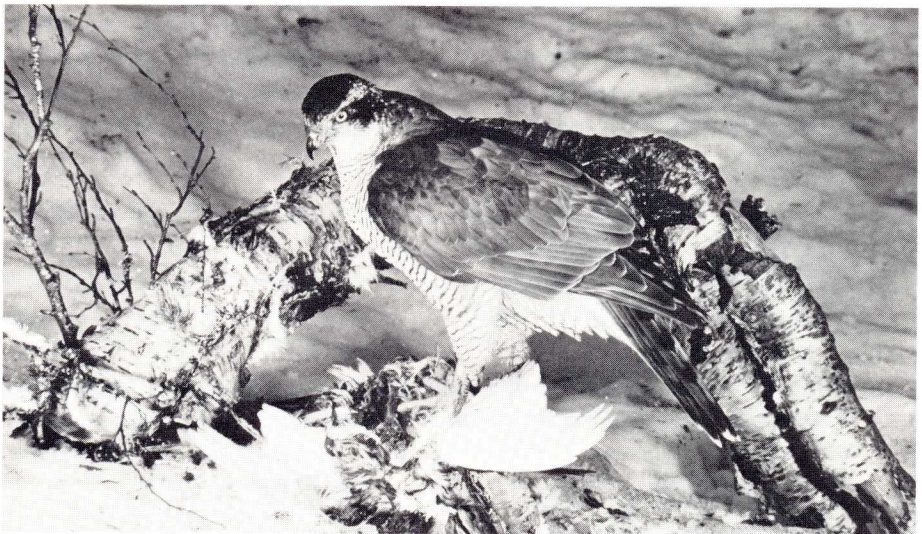
Bare adskilt av Trondheimsfjorden har terrenget her naturlig nok mye til felles med Leksvikområdet. Men stort sett er skogen frodigere og hekkeplassene ligger lavere over havet, samtidig som det er mindre myrlendt mark. Kulturinnslaget er større med mer dyrket mark og større ferdsel. På den annen side har det trolig vært en mer skånsom skogsdrift i hønsehaukens kjerneområder. Men også her er minimum tre lokaliteter berørt av skogsdrift.

HEKKEBESTAND:

De fleste reirfunn i Trondheimsområdet er av nyere dato, og man kan derfor ikke si noe om bestandsutviklingen de siste 20 årene og sammenlikne med forholdene i Leksvik. Til sammen er det registrert 11 lokaliteter, og i seks av disse hekket sannsynligvis haukene i 1985. Seks av de 11 lokalitetene er det man kan kalle "urbanhauker" da de har bosatt seg noen få kilometer fra byen. Gjennomsnittlig avstand fra bebyggelsen er 3,7 km (0,6 - 7,8 km). Trolig har flere av disse parene spesialisert seg på kråker og andre arter som er knyttet til bymiljøet. En voksen hann ble således observert slå en bydue midt mellom noen boligblokker 7. april 1981. Pga. unøyaktige stedsangivelser har det bare vært mulig å fastslå en eksakt minimumsavstand mellom to par (4,5 km).

PRODUKSJON:

Disse tallene er også svært mangelfulle da enkelte reir er meget vanskelig tilgjengelige, samtidig som observatørene delvis har besøkt hekkeområdene på ugunstige tidspunkt. Sikre produksjonstall foreligger derfor bare fra to reir: 3 og 2 unger, sannsynligvis bare hanner.

Hønsehauk ad. hann. Foto: Per J. Tømmerås.

HEKKERESULTATER FRA DISTRIKTENE

Utenom de to prøveområdene er det innrapportert fire hekkefunn i 1985. Disse reirene lå i Åfjord, Hasselvika, Tydal og Børgefjell, og gav følgende produksjonstall: 3, 3, 3, ?.

SAMMENDRAG

Sommeren 1985 ble det påvist 12 hekkende hønsehaukpar i Trøndelag, inklusiv 1 par i Børgefjell. dette betyr at 54,5% av de kontrollerte lokalitetene var bebodd. Ungeproduksjonen ble bare fastslått hos seks par: tilsammen 16 unger (2,7 unger pr. par).

Tabell 1. Hekkeresultater hos hønsehauk i Trøndelag 1985. ? = kull med ukjent antall unger. Tall i parentes angir antall hekkende par/kull.

	Kjente hekke- lokaliteter	Hekkende par	Produksjon Antall unger
Leksvik	7	2	2+?
Trondheim	11	6	3+2+(?)
Lierne	3	0(2)+?	0
Snåsa	1	?	-
Mosvik	1	0	0
Tydal	1	1	3
Rissa	1	1	3
Åfjord	1	1	3
Børgefjell	1	1	?
Totalt	27	12	16+(?) (6)

Følgende personer har bidratt med opplysninger: Georg Bangjord, Karl H. Brox, Noralf Frengen, Inge Hagen, Roy Hemstad, Erlen Hårberg, Ingebrigt Kirkvold, Jan Erik Kjøsnes, Jan Eivind Larsen, Gunnar Rofstad, Øystein Samdal, Jostein Sandvik, Tore Slagsvold og Øyvind Spjøtvoll.

Dersom noen av leserne skulle sitte inne med opplysninger av interesse for prosjektet (hekkefunn, etc.) tas disse gjerne i mot av undertegnede.

PER J. TØMMERÅS, Sintef avd. 21., 7034 Trondheim-NTH.

Hekkebestanden av kornkråke i Trøndelag.

Georg Bangjord.

Kornkråka er kjent som hekkefugl i Trøndelag fra slutten av forrige århundre, da hekkefunn av noen få par ble gjort på Lade, Trondheim omkring 1870, og ved Austrott, Ørland 1885-88. I 1926 ble arten funnet som hekkefugl i Stjørdalsområdet. Videre ble 9-10 par funnet hekkende ved Skatval kirke i 1959, og 13 par i Stjørdal 1966 (Haftorn 1971). Etter 1966 har antall fugl i denne kolonien økt svakt fram til 1972, da ingen hekket. Fuglene ved Stjørdal så ut til å slå seg ned på Langøra, hvor de hekket i 1972 (antall par er uvisst). Samme år ble 42 par funnet hekkende ved Reitgjerdet i Trondheim (Bollingmo TN 2/73). Etter 1973 er arten registrert som hekkefugl kun i Trondheimsområdet. Etter at kornkråkene etablerte seg ved Reitgjerdet, har antall individer og hekkelokaliteter økt. Vi skal her ta for oss alle kjente hekkefunn fra Trondheimsområdet.

1. Reitgjerdet (Liten gran/lerke skog).

Ble etablert i 1972 da 42 reir ble funnet (Bollingmo TN 2/73). 194 ind. og 70-80 reir ble bygd i 1978 (Røskaft VF 4/80). Denne kolonien har vokst noe, men i de senere år har bestanden stabilisert seg på ca. 90 par. I 1986 ble kun 45 reir talt sent i sesongen. Tellingene må tas som et absolutt minimum da tellingene ble foretatt fra bakken, slik at muligheten for at de tette trekronene har skjermet for noen reder er stor. Dessuten synker antall reder betraktelig utover i sesongen (Røskaft VF 4/80). Dette tyder på en tilbakegang i antall hekkende par i kolonien.

2. Tunga ved Bøndernes Salgslag (Gran- og furuskog).

Etablert i 1977 da noen få par hekket. I 1978 ble det talt 17 reir. Siden den gang har antall par økt årlig fram til 1985 da ca. 75 par hekket. I 1986, da store deler av kolonien ble hugget p.g.av veibygging, hekket kun 15-20 par.

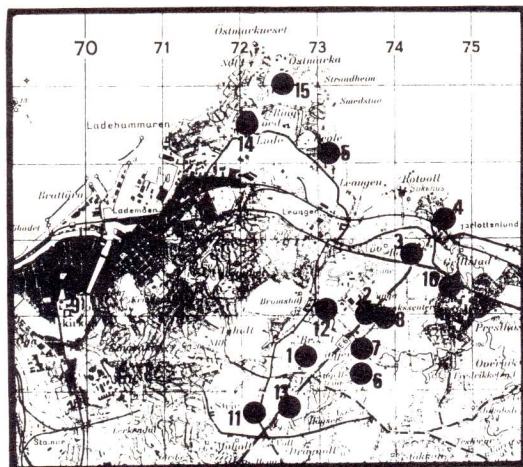
3. Alléen ved Øvre Rotvoll (Ask/poppel allé).

Et par bygget rede ved Santhanshaugen i 1981, men hekkingen mislyktes (G.L.Aune pers. medd.).

4. Nedre Charlottenlund (Liten furu-, gran- og lerkekolle).

6-8 par forsøkte hekking i 1981, men ble jaget bort. Noen ind. forsøkte også året etter, men ga fort opp da de ble jaget.

5. Devleskogen på Lade (Gran-Furuskog).
Omkring 5 par hekket i 1983 (N.Kammen pers. medd.). Ingenting tyder på at hekking har foregått verken før eller senere.
6. Granåskollen nord (Furulund ved granskog).
Etablert i 1984, da 3-4 par forsøkte hekking. 7-8 par forsøkte igjen i 1985, men mislyktes p.g.av nedskyting og bortskremming. Dette p.g.av at fuglene forstyrret natteroen til fastboende i området. I 1986 bygget et enslig par reir, men ble skremt bort.
7. Kretsfengselet på Tunga (Gran-furuskog).
Etablert i 1984, da omkring 10-15 par hekket. Øket til 20 par i 1985. I 1986 ble 31 reir talt. Av disse så det ut til at omkring 25 reir var bebodd, sent i hekketiden.
8. Tungaskogen (Granskog).
Noen få par hekket i 1985. Denne kolonien ligger svært nær kolonien ved Bøndernes (2). Ingen hekking i 1986, da trærne i området ble hugget.
9. Vår Frues kirke (Løvskogspark).
Et par hekket i 1984 (T.Gimnes pers. medd.).
10. Skovgård (Gran-furuskog).
Etablert i 1985, da et titalls par hekket. I 1986 hekket ca. 35par.
11. Moholt kirke (Storvokste løvtrær).
Etablert 1986, da 29 par bygget reder. Denne kolonien ble noe redusert da klokkeren ved kirka rev de fleste redene. Ellers har denne kolonien vært utsatt for eggrovvere.
12. Felleskjøpet på Tunga (Furu-, lerk- og grankolle).
Etablert 1985, da ca. 5 par hekket. I 1986 ble 21 reir bygget og det så ut til at de fleste var bebodd. Et av redene var i bjørk.
13. Omkjøringsveien ved Moholt (Enslig bjørk).
Et par hekket i ei frittstående bjørk rett ved veien i 1986.
14. Nobø fabrikk, Lade (Stort løvtre).
Et par hekket i 1986.
15. Østmarka, Lade
Iflg. Ø.Røskaft skal arten ha hekket her i 1986. Antall par uvisst.

Sammendrag:

Kornkråka er kjent som hekkefugl i Trøndelag siden 1870. Den har hekket sparsomt flere steder omkring Trondheimsfjorden fram til 1972, da en noe større koloni ble etablert på Reitgjerdet i Trondheim. Siden den gang har bestanden ekspandert betydelig. I 1972 ble 42 reir og ca. 100 ind. registrert, i 1978 ca. 217 hekkefugler fordelt på to kolonier (Reitgjerdet og Tunga) (Røskraft VF 4/80). I 1986 hekket kornkråkene i 7 forskjellige kolonier og to enkelthekkende par. 6 av koloniene ligger i bartrær, mens den syvende ligger i storvokste løvtrær. Bestanden i Trondheimsregionen ligger på minst 175 hekkende par i 1986.

Det økende antall nyetableringer skyldes sannsynligvis forstyrrelse i enkelte kolonier, mens plassmangel også er en mulig årsak i andre kolonier. Kornkråka ser ut til å overvintre i de østlige deler av Trondheim kommune og i Malvik kommune. En mengde kornkråker streifer ellers omkring i fylket. Som oftest dreier det seg om ungfugler, men av og til er faktisk voksne par observert bl.a. på Frosta og i Orkdal midt i hekketiden. Hittil er ingen kjente hekkefunn gjort utenfor Trondheimsregionen i nyere tid, foruten rykter om at et par hekket på Sundlandet på midten av 1970-tallet (R.Wingan pers. medd.).

GEORG BANGJORD, Øvre Møllenbergsgt. 49, 7000 Trondheim.

Småstykker

DIALEKTNAVN PÅ FUGLER.

Trollkjoks, mekkergauk og kvingauk: Nordtrønderske dialektnavn på h.h.v. lavskrike, enkeltbekkasin og fjellvåk. Disse og mange andre fantasifulle navn er eksempler på den flora av dialektnavn som brukes om mange fugler. Det er som regel fugler som er lette å kjenne igjen, og som en ofte er i kontakt med. Som oftest har navnet oppstått p.g.av utseende, lyd eller tilholdsted (gulfoot-sildemåke, klyvi-gluttsnipe, åkerlo-heilo).

Mange dialektnavn står imidlertid i fare for å forsvinne ut av det daglige språket, da det ofte er eldre folk som bruker dem. Det er personer som har levd mesteparten av sitt liv i nærkontakt med naturen, som har satt navn på de forskjellige artene de kom i kontakt med. En teori om hvorfor det er helst de eldre som bruker disse navnene, og i mindre grad de yngre, kan være at ved dagens bruk og utnyttelse av naturen, brukes redskap og maskiner som lager støy som brukeren må konsentrere sin oppmerksomhet om. På den måten mister de nærkontakt med fugle- og dyrelivet rundt seg. I eldre tid hadde man bedre tid, brukte ofte dyr og fuglers atferd som varsel om ting som skulle skje.

For å bevare slike navn for ettertida har NOF sentralt sendt ut forespørsel om innsamling av dialektnavn fra hvert enkelt fylke, for at de skal arkiveres og ikke gå i glemmeboka. NOF Nord-Trøndelag har vedtatt at vi skal følge opp denne forespørselen, og det ble orientert om dette i et rundskriv til medlemmene. Da vi ennå ikke har fått respons på dette oppropet prøver vi med en litt fyldigere orientering i TN. Nedenfor har vi tatt med et par eksempler på det som allerede er blitt innsamlet.

Navn: SVARTAND
Dialektnavn: SVART-É
Betydning/tolking: _____

Tradisjon/folketro: _____

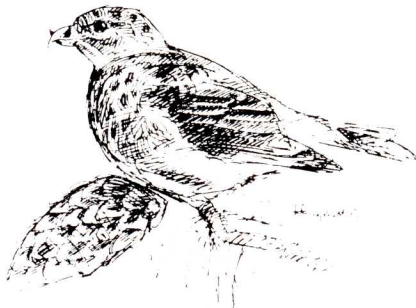
Sted: TJERNMO, STORDALEN, MERÅKER, N-T.
Kilde/referanse: ANDREAS TJERNMO
Adresse: STORDALEN, 7530 MERÅKER
Intervjuet av: PØR INGE VÆRNESBRANDEN
Tidspunkt: 14. juni 1986

Navn: SANGSVANE
Dialektnavn: KVITØÅS
Betydning/tolking: Navnet har oppstått p.g. farge. Or "gås" betyr p.g. at sangsvaner ikke er vanlig å se idenne delene Meråker
Tradisjon/folketro: _____

Sted: TJERNMO, STORDALEN, MERÅKER, N-T.
Kilde/referanse: ANDREAS TJERNMO
Adresse: STORDALEN, 7530 MERÅKER
Intervjuet av: PØR INGE VÆRNESBRANDEN
Tidspunkt: 14. juni 1986

Det skulle ikke by på store problemer å få samlet inn materiale. Aktive feltfolk kommer ofte i kontakt med grunneiere, folk på fjellgårder, ved kysten eller andre som bor ved fugle-rike områder, for å få tillatelse til å sette fra seg bilen, overnatting, eller for å forhøre seg om fuglelivet. En kan da nytte anledningen til å spore samtalen inn på dialektnavn, spesielt de arter som finnes i nærheten av gården eller stedet. En bør derfor utruste seg med fuglebok og skrivesaker, og ta seg tid til å avse noen minutter til dette formålet. Dessuten er det sikkert en kjærkommen avveksling både for fuglekikkeren og inter-
vjuobjektet.

NOF/NT har også fått i oppdrag å samle inn samiske navn fra fylket. Da samiske fuglenavn, og spesielt sør-samiske fuglenavn, er svært lite kjent, er det spesielt viktig at noe blir gjort for å samle inn disse. For å få geografisk spredning er det viktig at så mange som mulig fra hele fylket gjør en innsats. Derfor: Opp av godstolen, ut av bilen og gjør en verdifull innsats for å bevare viktige minner fra "gamle dager".
Arkivkort fåes gratis ved henvendelse til NOF/NT's kontaktpersoner:
KJELL ARNFINN AUNE, Kongensgt. 11, 7500 Stjørdal. Tlf. 07/824777.
PER INGE VÆRNESBRANDEN, Sandfærhus 10B, 7500 Stjørdal. 07/824609.

TRE FUGLELOKALITETER I TRØNDELAG

Hensikten med denne artikkelen er å henlede oppmerksomheten mot noen lite besøkte fuglelokaliteter. Alle tre lokalitetene dekkes best med bil, men spesielt Vikanlandet kan med fordel besøkes med sykkel.

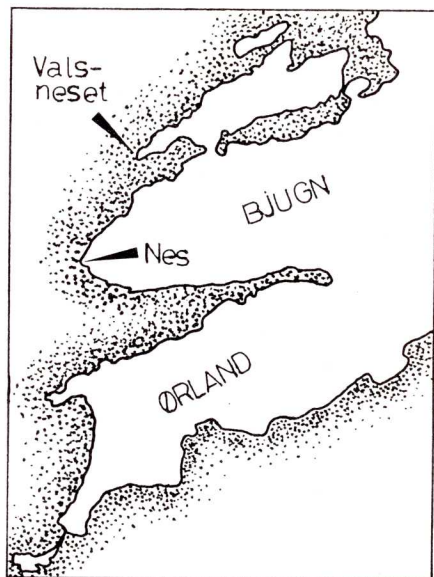
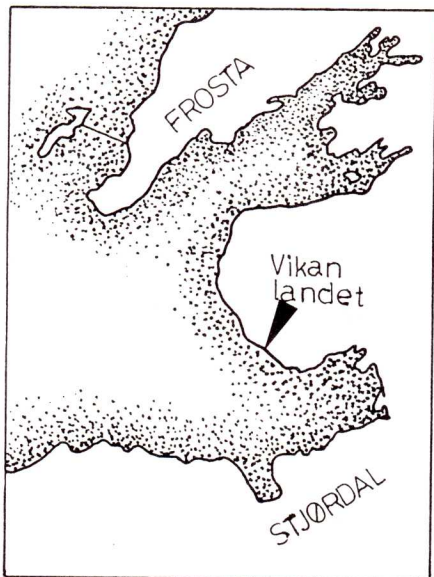
1. Vikanlandet i Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag. Hele dette området inklusive fjæreområdet inn mot det nå gjenfylte Suterøleiret har spesielt på våren vist seg å være særs fuglerikt. Årsakene til dette ligger delvis i at Stjørdalfjorden fungerer som en oppsamlingsplass for fugl på vårtrekk, dels i forekomsten av vårgytende sild. Denne siste faktor fører ved pålandsvind til at svære voller av tang og silderogn legger seg opp i fjærene. Dette fører naturlig nok til store ansamlinger av måker. Også andre sjøfugl oppviser bemerkelsesverdige store konsentrasjoner i området (se tabellen). Nå har det vist seg ut ifra tellinger at det er ikke tilfeldig på hvilken tid av våren ansamlingene skjer. Som vist i tabellen synes det å være størst antall fugl medio-ultimo april. Området er lettoversiktlig fra veien som går langs fjæra fra Vikan til Auran, denne veien er også som oftest kjørbar i det aktuelle tidsrom. Ellers kan en nå området ved å kjøre fra E6 via Skatval. Dersom vårtrekket og sildegytingen faller sammen kan jeg love en minnerik tur i dette området!

	Vikanlandet				Tautra
	1/5-83	23/4-84	16/4-85	5/4-86	5/4-86
Gulneblom	-	-	-	-	9
Smålom	24	-	30	-	48
Storlom	1	-	-	-	1
Gråstrupedykker	3	-	-	-	5
Horndykker	-	-	1	-	6
Gravand	2par	-	2par	3M	-
Stokkand	3	-	40	4	-
Brunnakke	4	-	2	-	-
Toppand	2	-	-	-	-
Bergand	2	-	-	-	-
Ærfugl	1050	3000	9000	1562	1960
Svartand	-	-	4	-	-
Sjørre	370	700	300	9	1129
Kvinand	5	-	-	2	-
Havelle	670	-	1200	32	567
Sandlo	-	1	1par	-	-
Hettemåke	-	1000	2600	-	-
Gråmåke	-	500	-	500	-
Polarmåke	-	lad	ljuv	ljuv	-
Fiskemåke	-	10000	6000	200	-

Tellinger fra Vikanlandet 1983-1986. Til sammenligning er en telling fra Tautra av noen utvalgte arter tatt med.

2. Nes/Dypfest i Bjugn kommune, Sør-trøndelag. Dette er stort sett en trekklokalitet, men det forekommer også ansamlinger av spesielt sjøorre på sensommeren. Ved fuglekikking på Ørlandet kan det ofte lønne seg å ta en avstikker ut hit. Ofte følger trekkende vadere kysten hit før de svinger inn mot Ørlandet. Under vestlig storm høsten 1986 ble f.eks arter som ringgås og havsule sett trekke forbi. Det går bilvei helt fram til kaiområdet.

3. Valsneset i Bjugn kommune, Sør-Trøndelag. Neset ligner på det foregående området, og ligger rett nord for denne. Dette området fungerer både som trekk- og rasteområde. Av registreringer fra siste år kan nevnes en ad. stillersand hann, 13 sot-sniper i en flokk som trakk sørover, ca. 200 beitende grågjess og ett par skjeand ved brakkvannsdammene. Også ut hit går det bilvei helt fram.

For både lokalitet 2 og 3 gjelder det at en tar seg god tid for å kunne registrere trekkende fugl. Med økende aktivitet på slike lokaliteter er jeg ikke i tvil om at mere fugl vil bli registrert og at muligens nye og bedre trekklokaliteter vil bli oppdaget.

ØYSTEIN R. STØRKERSEN, Devlesvingen 5A, 7000 Trondheim.

Fotohjørnet

Tross at forrige foto ble litt mørkt, spesielt ved nebbet, skulle det vel være greit å se at det denne gang dreide seg om en spette. Få andre fugler vil sitte på trestammer slik spettene gjør. Bildet viser tydelig at det er en broket spette, altså kraftig stripet i mørkt og hvitt. Aktuelle arter hos oss er tretåspett, flaggspett, hvitryggspett og dvergspett. Tretåspetten kan vi ta ut straks på at vår spett har lyse kinn og ikke svart (se tegningen ved siden av fotoet!). Flaggspetten vet vi bl.a. har en stor hvit flekk på ryggen, noe vår ikke har. Enkleste skille såvel i felt som på bildet av de to siste valgene er kroppsstørrelsen og nebbstørrelsen. Bildet viser altså en dvergspett, fotografert av Knut Krogstad. I Trøndelag er det svært sjelden å se hvitryggspett, mens derimot dvergspetten er på egnete steder en fast gjest. Fotohjørnefuglen (havsule) i TN 2/86 var forøvrig fotografert av Arnold Hamstad.

Hvilken art er dette?
Svar neste gang.

Fargemerkede fjæreplytt fra Svalbard: Sommeren 1986 ble det ringmerket fjæreplytt med fargeringer på Svalbard. Dersom noen ser slike fargemerkede fugler bes de notere fargekode, dato og lokalitet. Opplysningene sendes til: E. Pierce, Avd. for Zoo-økologi, Zool.Mus., Univ. i Bergen, 5000 Bergen

Siste nytt

I det foregående nummer av TN dekket vi hele fem måneder, mens det denne gangen er bar en måned, fra midten av oktober til midten av november. Det er derfor betydelig færre observasjoner nå.

I september og begynnelsen av oktober kom det betydelige nedbørmengder, men den siste måneden har det kommet mindre enn normalt. I de høyreliggende strøk er dette stort sett falt som snø, og i perioder er den blitt liggende helt ned til Trondheimsfjorden / sjøen. Derimot har temperaturen ligget over det normale, med maksimumstemperaturer opp i 10 - 12 grader i lavlandet, så snøen har kun blitt liggende i de høyere og indre delene av Trøndelag. Innsjøer og vann har heller ikke blitt islagt ennå.

Det er ingen sensasjonelle observasjoner denne gangen, men en del uvanlige arter er sett.

LOMMER

I Gaulosen ble det sett en ubestemt stor lom (gulnebb- eller islom) den 21/10.

ANDEFUGLER

Som nevnt sist, har det også i høst holdt til mye gjess i Gaulosen. Hvitkinngåsa som først ble sett her den 2/7, ble ihvertfall sett fram til den 3/11. Grågåsa har også opptrådt uvanlig tallrik her i høst, og ennå så sent som den 9/11 ble det sett 66 ind. Ei sædgås har oppholdt seg i området siden den 9/10 til ihvertfall den 9/11. Ei hvitkinngås ble også sett i Grandefjæra den 9/11, og den 16/11 ble det sett 11 kortnebbgjess i Leksdalsvatnet. Samme dag ble det på de årlige svanetellingene fra Høylandet til Hammervatnet registrert ialt 540 sangsvaner, noe som er av de høyeste antall siden tellingene begynte. Den trufaste brilleanda er nok en gang kommet tilbake til Malvikbukta, der den første gang i høst ble sett den 25/10. Noe forsinket kan vi meddele at det i Stjørdal sansynligvis hekket skjeand i sommer (flere obs. i mai og juni).

ROVUGL - ALKEFUGL

Det er sparsomt med rovfuglobservasjoner denne gangen, kun en (meget lys) jaktfalk ble sett på Storfosna den 2/11. Polarjo er også i høst sett på kysten av Trønelag. På turen til Halten den 18-19/10 ble det sett 3 individer, en lys voksen både ved Hestvika og Andsnes, mens det på Frohavet ble sett en mørk ungfugl. Den 1/11 ble 1 voksen sett ved Storfosna. Som seine høstobservasjoner kan nevnes 2 tyvjo på Ørlandet 15/10, og 1 voksen rødnebbterne på Storfosna den 1/11. I begynnelsen av november ble alkekongen sett i store antall. I helga 1-2/11 ble det stadig sett flokker på trekk ved Storfosna, og totalantallet ble anslått til flere tusen. Også i Stjørnfjorden skal det være sett mye alkekonge i denne perioden, og ett dødt ind. skal være funnet i Flornes ca. 2.5 mil ovenfor Stjørdalshalsen.

SPURØEFUGLER

Noe forsinket kan vi melde om hekkefunn av bøksanger fra Flatanger, og mange obs. tyder på at kornkråka sansynligvis hekker i Stjørdal igjen. Det er sett flokker på opptil 12 ind., og det foreligger også observasjon av Årsunge. Den 11/10 ble det sett en duetrost på Tautra, og to stillits ble sett i Leangenbukta den 10/8, og i Grilstadfjæra den 18/10.

Frist for innlevering til neste rapport vil bli i midten av februar. Husk å send observasjonene til nedenforstående adresse, og ikke til NOF-kontoret eller TN.

Jostein Sandvik, Øvre Møllenberg 49, 7000 Trondheim. Tlf. 07-513249.

FUGLE- LÆREREN

VÅRE BÆRBUSKER OG TRÆR ER VIKTIGE FOR NOEN TREKKFUGLER.

F. EKS. VIL MUNK LAAGRE OPP FETT VED HJELP AV BÆR FØR DEN LANGE REISEN SØROVER.

MANGE AV VÅRE FUGLER ER AUHENGIGE OG GOD TILGANG PÅ F. EKS. RØGNEBÆR, SLIK SOM VÅRE TRØSTER.

SE ETTER DEM I VINTER! SVARTTREST

© RSPB

BÅDE FUGLEN OG PLANTEN DRAR NYTTE AV AT BÆRENE BLIR SPIST! DETTE FORDI NÅR BÆRENE BLIR SPIST PASSERER FRØENE USKADET TARNEN, OG BLIR PÅ DETTE VIS SPREDT VIDT UTØVER.

Å SE SÅ GOD UT AT EN FÅR LYST TIL Å SPISE ER TIL FORDEL FOR PLANTEN, DU KAN LOKKE FUGL TIL HAGEN DIN VED Å PLANTE BÆRBUSKER ETC.

DOMPAPP

RØDVIINGE

BIRDS ARE FUN
To find out more write to
PETER HOLDEN
DEPT BU 10
THE LODGE
SANDY
BEDS SG19 2DL

The Young Ornithologists' Club is the junior membership of the Royal Society for the Protection of Birds

FUGLE- LÆREREN

LAG EN FUGLEKAKE I VINTER!
DETTE VIL LOKKE FUGLENE TIL HAGEN DIN, OG DU HJELPER DEM MED Å OVERLEVE VINTEREN.

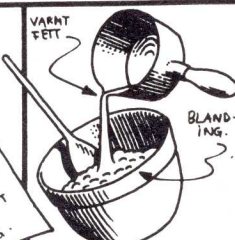
OPPSKRIFT

FUGLEKAKE
SHELTET FETT / TALA
FRØ
HÅVREGRYN
OST
TORR FRUKT
OBS! 1/2 FETT OG RESTEN BLANDING.

VARMT FETT

BLANDING.

HUSK Å RØR GODT.

EN BOKS SOM F. EKS. YOGHURT BOKSEN KAN IFYLLES MEDEN TRÅD IGIENNOVH ER DEN KLAR TIL OPPHENGING!

MATEN KAN LEGGES UT PÅ FUGLEBRETTET, ELLER F. EKS. HENGES OPP I EN TOM KOKOSNØTT.

BIRDS ARE FUN
To find out more write to
PETER HOLDEN
YOC
THE LODGE
SANDY
BEDS SG19 2DL

The Young Ornithologists' Club is the junior membership of the Royal Society for the Protection of Birds

ANNONSE

TIL ALLE FUGLEINTERESSERTE I NORD-TRØNDELAG!

Bli medlem av NOF avdeling Nord-Trøndelag du også. Dette gir deg anledning til å følge med på hva som skjer på fuglefronten i fylket vårt gjennom rundskriv, medlemsmøter, ulike aktivitetstilbud, ekskursjoner, kurser m.m.; - og så mottar du 4 nummer av medlemsbladet vårt TRØNDESK NATUR i året. Alt dette får du for 40 kr. som senior (over 18 år) og for 25 kr. som junior (under 18 år). Send inn din innmelding til:

NOF avd. Nord-Trøndelag
Postboks 28
7035 Moholt
Postgiro: 3 89 38 80

ANNONSE

TIL ALLE FUGLEINTERESSERTE I SØR-TRØNDELAG!

Norsk Ornitologisk Forening Sør-Trøndelag tilbød alle medlemmer i 1984 bl.a.:

- 8 medlemsmøter med populære foredrag, konkurranser og sosialt samvær.
- 15 ekskursjoner til ulike deler av Trøndelag.
- Foreningen organiserte medlemsaktiviteter som bl.a. atlasarbeid (hekkeregistreringer), sjøfugltellinginger og ringmerking.

Alle medlemmer mottok rundskriv foran hvert møte med orientering om møtene og andre aktiviteter, foruten årlig 4 nummer av medlemsbladet Trøndersk Natur. Dersom dette er noe for deg er du velkommen som medlem. Innmelding skjer ved innbetaling av kr. 30.- som junior (under 18 år) eller kr. 40.- som senior til:

NOF avd. Sør-Trøndelag
Postboks 139, 7001 Trondheim
Postgiro: 3 10 39 91

FOR HUS OG HAGE

MOHOLTAN
VEISKILLET
Tlf. 07/54 57 70

LOG

Åpningstider:
Man., tir., ons og
fre.: 9-17.
Torsdag: 9-19.
Lørdag: 9-14

Ligger strategisk til ved E6 Jakobsli

Mobil Skovgård